

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI HUZURIDAGI
“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY
ASOSLARI VA MUAMMOLARI” ILMIY-TADQIQOT MARKAZI**

Qo‘lyozma huquqida
UO‘K: 336.76

ABROROV SIROJIDDIN ZUXRIDDIN O‘G‘LI

**O‘ZBEKISTONDA ISLON KAPITAL BOZORI EKOTIZIMINI
SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI**

08.00.07 – “Moliya, pul muomalasi va kredit” ixtisosligi

**Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)
ilmiy darajasini olish uchun yozilgan
DISSERTATSIYA**

Ilmiy maslahatchi: iqtisodiyot fanlari doktori
(DSc), k.i.x. Valiev B.B.

Toshkent shahri – 2024-yil

MUNDARIJA

KIRISH.....	4
I BOB ISLOM KAPITAL BOZORINING MOHIYATI VA UNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	14
1.1-§ Islom kapital bozorining fundamental asoslari va uning mohiyati.....	14
1.2-§ Islom kapital bozori ekotizimini shakllantirishning institutsional asoslari va uni tartibga solish.....	27
1.3-§ Islom kapital bozorida sukukning iqtisodiy kategoriya sifatidagi roliga oid ilmiy-nazariy qarashlar.....	44
1-bob bo'yicha xulosalar.....	63
II BOB ISLOM KAPITAL BOZORINING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	65
2.1-§ Mamlakatlar iqtisodiyotida islom kapital bozori ahamiyatining tahlili.....	65
2.2-§ Fond bozorlarida islom fond indekslarining tahlili.....	84
2.3-§ Islom fond indekslarining qiyosiy ekonometrik tahlili.....	98
2-bob bo'yicha xulosalar.....	118
III BOB ISLOM KAPITAL BOZORI INSTRUMENTI SIFATIDA SUKUKNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI.....	120
3.1-§ Fond bozorida sukuk rivojlanishi holatining umumiy tahlili.....	120
3.2-§ Sukuk emissiyasining tarkibiy tuzilishiga ko'ra tahlili.....	133
3.3-§ Sukuk bozorini rivojlantirish bo'yicha xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari.....	145
3-bob bo'yicha xulosalar.....	158

IV BOB O‘ZBEKISTONDA ISLOM KAPITAL BOZORI EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	160
4.1-§ O‘zbekistonda islom kapital bozorini shakllantirishda xorijiy tajribaga asoslangan uslubiy yondashuvlar.....	160
4.2-§ O‘zbekistonda islom kapital bozori institut va instrumentlarini joriy qilishning metodologik muammolari.....	172
4.3-§ O‘zbekistonda islom kapital bozorini bosqichma-bosqich shakllantirish metodologiyasi.....	180
4-bob bo‘yicha xulosalar.....	194
XULOSA.....	196
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.....	201
ILOVALAR.....	214

KIRISH

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon iqtisodiyoti rivojlanish tendensiyasi bugungi kunda yangidan-yangi moliyaviy resurslarga ehtiyojni oshirib bormoqda. So‘nggi yillarda moliya bozorlarida resurs jalb qilishda katta imkoniyatlarni taqdim etuvchi tizim sifatida islom kapital bozori samaradorligi yuqori yo‘nalish bo‘lib taraqqiy etmoqda. Uning instrumentlardan biri hisoblangan sukuk – islom qimmatli qog‘ozlari orqali asr boshidan 2023-yil boshiga qadar jahon iqtisodiyotiga qariyb 1,8 trln. AQSh dollari qiymatida investitsiyalar kiritilgan¹. Mazkur soha joriy qilingan mamlakatlarda jamiyat talabiga muvofiq investitsion vositalarni oshirish, barcha toifadagi investorlar uchun qulay muhit yaratish, investitsion portfelni diversifikatsiyalash, yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. 2022-yil ma’lumotlariga ko‘ra, jahonda islom moliyasi aktivlari qiymati 3,9 trln. AQSh dollaridan oshdi². Bundan avvalroq berilgan prognozlarga ko‘ra, 3,5 trln. AQSh dollarlik qiymatga 2024-yili erishilishi kutilayotgan edi. Bu esa, o‘z navbatida, sohaning sezilarli darajada tez o‘sayotganligidan dalolat beradi.

Jahon hamjamiyatida islom kapital bozorining fundamental asoslari, moliya bozoridagi vazifasi, o‘rni va an’anaviy tizimlarga integratsiyalash bo‘yicha tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqotlarda, islom kapital bozorining iqtisodiyotni qo‘shimcha zaxiralar hisobiga rivojlantirish va turli moliyaviy inqirozlardan himoyalash masalalari ustuvorlik kasb etmoqda. Islom kapital bozorining hajm va geografik jihatdan oshib va kengayib borishi uning moliyaviy tizim sifatida aniq mexanizmini belgilash, shariat kengashi kabi o‘ziga xos institutlarini inobatga olgan holda tartibga solishni standartlashtirish hamda mavjud an’anaviy kapital bozorlariga integratsiya qilish bo‘yicha izlanishlar olib borishni taqozo etadi. Shuningdek, islom fond indekslarining tashqi shok omillarga bardoshlilik darajasining qiyosiy tahlili yetarli o‘rganilmagan.

---

¹ IIFM Sukuk report: A comprehensive study of the global sukuk market. International Islamic Financial Market, August 2023, 12th edition. p29.

² Islamic Finance Development Report 2022: Embracing change. The Islamic Corporation for the Development of the Private Sector and Refinitiv. p8